

УДК 332.132

Козьмук Н. І.

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Канцір І. А.

ВПІ «Інститут інноваційної освіти

Київського національного університету

будівництва і архітектури»

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено теоретичні питання економічної трансформації як безперервного процесу видозмін. Проаналізовано стан та перспективи розвитку економічної системи України. Обумовлено об'єктивну необхідність трансформації національної економіки як логічну послідовність переходу від економічно неефективної адміністративно-командної моделі до порівняно ефективної ліберально-капіталістичної соціально-орієнтованої ринкової моделі економічної життєдіяльності суспільства.

Ключові слова: трансформація, економічна трансформація, фінансова нестабільність, фінансовий сектор, нормативно-законодавча база, економічний потенціал держави.

Постановка проблеми. На сучасному етапі Україна перебуває в стані фінансової нестабільності, що викликана цілим спектром проблем не лише фінансового, але й політичного, соціального характеру, затяжними військовими діями на Сході та низкою зовнішніх і внутрішніх чинників, що руйнують потенціал держави. Однак представники влади, фінансового сектору, економісти характеризують цей етап як шлях до розвитку, трансформації національної економіки, «трамплін» для її стрибка вгору і проявлення потенціалу для зростання.

В умовах сьогодення особливої ваги набуває питання вибору шляхів подальшого соціально-економічного розвитку, що потребує аналізу практики системних економічних трансформацій розвитку світового господарства, адаптації досвіду успішних країн до реалій сучасності. Процеси трансформації економічних систем передбачають теоретичне висвітлення не лише загального змісту питання виходу з кризи, але й специфічних принципів забезпечення вирішення цієї проблеми. В Україні існує потреба не просто корегування, а формування нового напрямку трансформаційних перетворень, розгляду і формування принципів здійснення трансформаційних процесів у фінансовому секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На проблему формування та функціонування економічної системи звертали свою дослідницьку увагу представники багатьох напрямів і шкіл економічної теорії: від класичної школи до сучасного інституціоналізму. Власний суттєвий внесок у розвиток теорії та методології економічних трансформацій здійснили Л. Абалкін, О. Ананьїн, А. Аслунд, В. Базилевич, Л. Бальцерович, Д. Белл, О. Бузгалін, М. Долішній, А. Гальчинський, Дж.К. Гелбрейт, В. Геєць, А. Грищенко, М. Гуревичов, П. Єщенко, С. Єрохін, Ю. Зайцев, В. Іноземцев, А. Іларіонов, А. Колганов, Я. Корнаї, Р. Нурєєв, П. Леоненко, І. Лукшин, Р.В. Мау, С. Мочерний, В. Савчук, А. Покритан, Г. Поченчук, В. Тарасович, Е. Тоффлер, А. Чухно та інші вчені.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на актуальність дослідження проблематики трансформаційних процесів та широке коло наукових праць, виконаних у цій сфері, досі не сформовано цілісної теоретичної концепції та пропозицій щодо удосконалення системи принципів реалізації трансформаційних перетворень у фінансовому секторі. Не завершено

системний аналіз закономірностей трансформаційних процесів, тривають дискусії щодо природи, вектору й моделей трансформації. Все це вимагає поглиблення досліджень у сфері динамічної трансформації економічних систем з метою пошуку різними державами оптимальних соціально-економічних моделей їх суспільної трансформації, конструювання відповідної економічної та соціальної політики.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних питань економічної трансформації як безперервного процесу видозмін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія «трансформація» носить досить загальний і широкий характер, зустрічається практично в усіх напрямках життєдіяльності суспільства. Якщо узагальнити, можна зазначити, що трансформація – це зміна, перетворювання виду, форми, істотних властивостей будь-чого. Трансформувати – перетворювати, змінювати.

В Україні, особливо яскраво, на нашу думку, протягом 2014–2017 років, спостерігається процес «політичної трансформації», який визначається як «історичний процес змін, що постає як єдність декількох складових: трансформація політичної системи суспільства; трансформація «політичної людини» (особа, еліта, колектив, організація); трансформація політичної культури суспільства і особи (ідеї, норми, рівень політичних відносин)».

Досить змістовним, на нашу думку, є визначення процесу трансформації, що розглядає її як «перетворення суспільної системи різного масштабу, глибини, спрямованості, спричинені внутрішніми або зовнішніми факторами чи їх комбінацією». Такі процеси відбуваються на певних етапах розвитку, так званих точках біфуркації, коли системи дуже чутливо реагують на будь-які впливи. Точки біфуркації відображають збуджений стан систем, що знаходяться немовби на перехресті, і навіть незначні зовнішні коливання можуть призвести до зміни подальших еволюційних шляхів, переходів до інших рівнів. Еволюція не передбачає понять доброго чи поганого, всі зміни оцінюються через людське сприйняття, тобто проходять соціальну оцінку.

Крім того, на нашу думку, ґрунтовно висвітлює процес трансформації фінансового сектору категорія «генетичної трансформації», яка трактує це поняття так: «генетична модифікація клітини шляхом введення і подальшої експресії в ній чужорідного генетичного матеріалу». Це досить

чітко відображає сутність фінансової трансформації в дії, якщо ототожнювати фінансову систему України з клітиною, а вплив процесу глобалізації, зовнішніх чинників та загроз – з чужорідним генетичним матеріалом. Спостерігаючи за тим, як поводитиметься природна клітина під впливом таких чинників та загроз, ми можемо виявити принципи здійснення трансформаційних процесів у фінансовому секторі, а також спрогнозувати поведінку нашої «клітини-економіки» під дією цього «чужорідного генетичного матеріалу». Адже все, що повторює в своїх діях та практиці людина, вже було створено природою.

В рамках зазначеного вище можемо стверджувати, що трансформаційна економіка є особливим станом еволюційного процесу суспільного розвитку в період зміни його соціально-економічних і політичних форм. Еволюційній економічній теорії притаманні загальносистемні принципи різноманіття, яке змінюється, неоднорідність агентів, нерівновага, невизначеність розвитку, нестійкість [17]. Використання принципів еволюційної економічної теорії в дослідженні трансформаційних процесів дало змогу визначити сучасні перетворення як загальносистемні. Еволюційна економічна теорія вивчає економічний розвиток як спонтанний, самовідтворюваний, незворотний процес, у межах якого мінливе середовище постійно взаємодіє з досліджуваними процесами та індивідами [13].

Імпульсами для трансформації є криза системи, вичерпання потенціалу розвитку, нездатність задовольнити зростаючі потреби суспільства й адекватно реагувати на зміну середовища та зовнішні виклики, невідповідність наявної технологічної структури, досягнутого рівня продуктивності і масштабів виробництва якісно новим потребам. Системна трансформація – структурні, організаційні та функціональні перетворення, які охоплюють весь спектр суспільного життя, його духовну, політичну, економічну та соціальну підсистеми. Трансформаційна економіка, за визначенням В. Геєця, передбачає зміну структури економіки й створення нових форм розвитку [8].

Причому трансформація не зводиться лише до ринкових реформ, а має комплексний характер разом із перетвореннями у політичній, інституціональній та культурній сферах, що синхронізуються між собою у просторі й часі. Зважаючи на зазначене, можемо говорити про трансформацію національної економіки, що в широкому розумінні визначається як структурована в галузевому і територіальному просторі економічна діяльність у масштабах країни, яка регулюється інституціональною системою, відповідає економічному, політичному та ідеологічному устрою, сформованому в цій країні [18, с. 13].

Таким чином, за сферами дії трансформації охоплюють суспільство загалом, його підсистеми або складові частини цих підсистем. Усі ці трансформації пов'язані між собою і здійснюють взаємовплив: резонування, що поглиблює кризові потрясіння і підсилює їх глибину; амортизація, що пом'якшує болючість та глибину трансформаційних процесів; деформація, коли різкі зміни в динаміці взаємодіючих між собою економічних, соціальних, політичних та екологічних систем призводять до порушення закономірного перебігу циклів і трансформації в тій чи іншій системі [19, с. 6].

Головними цілями ринкової трансформації економіки України є [20]:

- створення надійного фундаменту зростання добробуту населення;
- стимулювання швидкого економічного зростання;
- підвищення продуктивності праці;
- досягнення світового рівня ефективності використання матеріальних ресурсів через запровадження новітніх технологій;
- вироблення достатніх обсягів продукції, яка користується попитом;
- забезпечення високої якості товарів та послуг;
- створення умов для зростання реальних доходів населення.

Суспільство як надзвичайно складну відкриту систему умовно можна відображати як єдине ціле, що складається з таких взаємозалежних частин:

- духовна, що виступає ключовою та самодосконалою;
- економічна, яка наповнюється спільними зусиллями та діями учасників всієї системи;
- соціальна – складова суспільної системи, що діє в умовах ефективного функціонування попередніх двох складових;
- політична, яка організовує та скеровує в тому чи іншому напрямі дії суспільства, чинить при цьому як позитивний, так і негативний вплив.

Кожна з цих сфер передбачає діалектичний взаємозв'язок, органічну єдність діяльності і відносин учасників відповідної діяльності. Особливістю трансформації, яка розпочалась у 1991 році в Україні з отриманням незалежності, є те, що перетворення одночасно здійснювалися в різних сферах суспільної життєдіяльності: економічній, політичній, соціальній та духовній. Кожна з цих сфер є відповідним середовищем існування національної економіки. Соціальне середовище національної економіки характеризується багатоманітністю взаємопов'язаних людських верств, прошарків, угруповань, асоціацій за такими ознаками, як, зокрема, демографічні, расові, національні, майнові, професійні, релігійні. Духовне середовище репрезентоване складною системою форм суспільної свідомості (наукової, релігійної, естетичної, етичної, моральної); типів культур, суспільно-природних генотипів різних народів; організацій та інститутів, що їх обслуговують (наукові організації, творчі спілки, релігійні конфесії, традиції, звичаї, норми і правила тощо).

Найважливішими складовими політичного середовища національної економіки є визначені атрибути незалежної держави, такі як форма правління, політичний режим, форма устрою, політичні партії та міжпартійні утворення, політичний процес та політичне залучення, політичне функціонування. Україна здійснювала трансформаційні перетворення у чотирьох напрямках, таких як розбудова державності, національне будівництво, демократизація суспільства, економічна трансформація. Розв'язання завдання будівництва нової держави – суверенної й самоврядної, незалежної та відкритої, демократичної і правової – передбачало реформування органів влади та створення нових, які б відповідали потребам незалежної держави, проведення значної законотворчої роботи, визначення правового статусу держави та її громадян. Крах комуністичної ідеології, демократизація суспільного життя, гласність та політичний плюралізм стали реаліями для України на початку 1990-х років. Відлік періоду розбудови незалежної української держави можна

розпочати з прийняття 16 липня 1990 року Верховною Радою УРСР «Декларації про державний суверенітет», яка засвідчила невід'ємне право українського народу на самовизначення, верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади республіки в межах її території. Прийняття 24 серпня 1991 року «Акта проголошення незалежності України» припинило існування Української Радянської Соціалістичної Республіки і проголосило появу незалежної держави – України. З прийняттям Конституції України в 1996 році завершилося формування законодавчої, виконавчої і судової влади. Главою держави є Президент, який виступає гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання її Конституції, прав і свобод громадян. Конституція визначає всі основні засади та напрями внутрішньої і зовнішньої політики України, орієнтири подальшої її розбудови як демократичної, соціальної і правової держави. Демократизація характеризується частковим перерозподілом політичної влади, делегуванням владних повноважень іншим суб'єктам права, а саме громадянам та громадським інститутам і організаціям; закріпленням у законах прав і свобод людини; скасуванням антидемократичних законів та інститутів влади. Демократизація передбачає участь громадян у прийнятті рішень, налагодження партнерства між громадянським суспільством і владою, протидію корупції [21].

Але формуванню держави на демократичних засадах заважали й надалі заважають такі чинники: висока бюрократизованість апаратів та управлінських процедур у державній владі й самоуправлінні; низька політична й управлінська культура чиновництва; низька законслухняність на всіх рівнях влади, навіть на вищих щаблях політичного управління; масштабна корупція на всіх рівнях влади, коли вирішення будь-яких побутових проблем через корупційні діяння стало звичним стилем повсякденного життя для багатьох верств населення; недостатньо висока політична й правова культура громадян, які не можуть внаслідок цього відстояти свої права й свободи, потрапляють у неправову залежність від чиновника, правоохоронця, підприємця й просто нахабного правопорушника; високий рівень конфліктності в суспільстві та серед політичної еліти. Визначальне завдання національного будівництва полягає у формуванні загальноукраїнської ідентичності, консолідації суспільства довкола цінностей українства. Сьогодні складно знайти країну, в якій суспільство не було б поділено за соціальними, політичними, релігійними, а також іншими ознаками. Але в таких суспільствах завдяки політичним і державним компромісам зберігається національна єдність. Недоформованість національної ідентичності українців є підґрунтям для цілком реальних загроз, а саме активізації сепаратизму та федералізму, спекуляцій довкола мовного питання, зовнішньополітичних пріоритетів розвитку країни, поляризації та радикалізації електорального поля й політичних сил [22, с. 255]. Все це ми маємо сьогодні.

Фінансова галузь є однією зі складових у структурі суспільства. У процесі виробництва люди відтворюють умови свого буття, виробляють засоби, необхідні для задоволення своїх потреб. Це те, без чого людське суспільство не могло б існувати взагалі, а тим більше розвиватися. Суттєвості економічної трансформації є якісні перетворення еко-

номічної системи, її вихід за межі стабільного функціонування та перехід у стан нерівноваги, кількісних і якісних змін різної інтенсивності та спрямованості [23, с. 169].

Перехід постсоціалістичних країн, зокрема України, від командно-адміністративної до ринкової економіки – абсолютно новий історичний процес, що не мав прецедентів у минулому. Необхідність економічної трансформації була спричинена як зовнішніми (суспільно-політичними та соціальними), так і внутрішніми факторами (нездатність забезпечити економічну та соціальну ефективність), що неодноразово висвітлювалось та обговорювалось у численних наукових роботах [4; 6; 8; 10; 19; 23]. Перетворення передбачали формування необхідних інститутів для функціонування капіталістичної економіки, перехід на ринкові засади господарської діяльності. Серед багатьох змін, які відбувались у перехідний період, окремі мають необхідний та неминучий характер, тому можуть розглядатися як закономірності. Це такі, як зміна ролі держави; макроекономічна стабілізація; приватизація; трансформаційний спад; інтеграція у світове господарство.

Період 1990-х років характеризувався розбалансуванням української економіки, руйнацією господарських зв'язків, падінням обсягів виробництва, банкрутством багатьох підприємств, значними темпами інфляції, високим рівнем безробіття, падінням доходів та життєвого рівня населення, наростанням соціальної нерівності. Попри всі негативні тенденції, в цей період сформувалися основні елементи та ознаки ринкового господарства, такі як цінова лібералізація, конкуренція, різноманітність форм власності через проведення масової приватизації, підприємницька діяльність у різних організаційних формах, реалізація економічних взаємозв'язків через систему різноманітних ринків, відкритість зовнішньоекономічних відносин. Початок 2000-х років ознаменувався відновленням економічного зростання, макроекономічною стабілізацією, зростанням інвестицій та доходів населення, скороченням державного боргу, спрощенням бюрократичних процедур заснування бізнесу та податкового регулювання. Однак, попри всі перетворення, економіка України не набула стабільної траєкторії розвитку, а світова криза 2008–2009 років ще раз підкреслила її високу вразливість в умовах мінливого зовнішнього середовища зниженням загальної системної стійкості.

В результаті узагальнення реалій трансформаційних процесів можна визначити закономірності їх протікання, притаманні саме Україні. Закономірності відбивають причинно-наслідковий зв'язок між явищами, характеризують перебіг певних процесів у суспільстві [24, с. 157]. Вони зумовлені низкою причин і характерні лише для певних конкретних умов розвитку.

До закономірностей можна зарахувати такі.

1) Цільова невизначеність та непропрацьованість механізмів реалізації ринкових реформ. Все здійснювалось в ажіотажних обставинах за приbliżим, теоретично розробленим провідними західними інститутами шаблоном. Перетворення реалізовували старі номенклатурні еліти в інтересах владної меншості, тоді як демократичні засади передбачають узгодження, примирення інтересів більшості і меншості на основі консенсусу.

2) Відсутність узгодженої компромісної позиції, спільної точки бачення перспектив розви-

тку національної економіки всіх зацікавлених сторін, низька налаштованість на співпрацю. Українська політика – гра з нульовою сумою, що характеризується боротьбою за обсяги владних повноважень, значною концентрацією влади; надмірна управлінська, економічна та фінансова централізація приводить до концентрації влади та необмеженого доступу до суспільних ресурсів, неефективного управління публічними фінансами, зловживань у бюджетній сфері, використання адміністративного ресурсу для отримання економічних преференцій, зокрема під час приватизації державного майна.

3) Інформалізація владних відносин («кумівство») та слабка дієвість законодавства, що регламентує економічні відносини (закони є, але на практиці вони багато в чому не виконуються), підпорядкованість судової системи політичним інтересам. Це привело до встановлення відносин «влада – бізнес» за типом «покровитель – клієнт», які сприяли формуванню кланово-олігархічної системи, обміну економічної ренти на політичну лояльність.

4) Низька якість політичних інститутів, низька передбачуваність та прозорість процесу прийняття рішень владними структурами, в результаті чого сформувалися низький рівень довіри до суб'єктів реалізації економічної політики та нездатність здійснити реальні глибокі реформи спільними зусиллями.

5) Фрагментарність реформування зумовила збереження ресурсовитратної, структурно деформованої, енергетично залежної економіки, що зорієнтована на експорт сировинних товарів, у результаті чого не розвивається виробництво, яке продукує значну додану вартість, зростає чутливість до зовнішніх шоків (ціни на енергоносії, маневрування між заходом і сходом, торговельні війни з Росією) [21].

Сучасні трансформаційні процеси у світі, які визначають економічний розвиток, передбачають такі структурні зміни:

- перехід від низьких до високих витрат енергії;
- перехід від традиційного до модернізованого сільського господарства;
- перехід від традиційного виробництва до виробництва за допомогою знань;
- зменшення сільського населення та зростання урбанізації;
- скорочення смертності та зростання тривалості життя [25, с. 3].

Кожен із цих трансформаційних процесів є комплексним за участю первинних ресурсів, нагромадженого капіталу, наукових та технічних нау-хау, інфраструктурного забезпечення переважно з боку держави, а також нормативно-правових, регуляторних, соціальних та культурних чинників. Структурні трансформації переважно визначають як перерозподіл економічної активності між трьома основними секторами, такими як сільське господарство, промисловість та сфера послуг, які супроводжують сучасні процеси еконо-

мічного зростання [26, с. 4]. Такий міжсекторний перерозподіл є визначальною особливістю економічного розвитку.

В Україні поряд із зазначеними структурними змінами існує необхідність формування нової технологічної структури, яка б продукувала товари з більшою доданою вартістю; збереження традицій значного державного патерналізму, притаманного попередній системі [27]. Це приводить до інертності населення; низького сприйняття реформаторських дій; переконання громадян, що держава, уряд повинні турбуватися про задоволення їх потреб за державний рахунок, брати на себе всі турботи стосовно їх благополуччя; невідповідності між потребами та можливостями щодо їх задоволення; як наслідок, спостерігаються економічний популізм, зростання навантаження на бюджет, державної заборгованості, неефективна структура соціальних трансфертів та послуг, які не мають адекватної цільової визначеності (трансфери отримуються за принципом права, а не потреби); значного погіршення демографічної ситуації внаслідок старіння та природного скорочення населення, відтоку трудових мігрантів до країн ЄС та Росії (за період незалежності скорочення населення склало близько 14%).

Висновки. Останні події в суспільно-політичному та соціально-економічному житті України свідчать про те, що виявлені закономірності трансформаційних процесів констатують переважно резонуючий та деформуючий взаємодія трансформацій економічної, політичної, соціальної та духовної сфер українського суспільства.

З метою подальшої стабілізації та економічного розвитку держави необхідно забезпечити комплементарність трансформаційних процесів різних сфер суспільної життєдіяльності. Подальші зміни національної економіки повинні ґрунтуватись на засадах політичного та загальнонаціонального об'єднання, спільного бачення цілей та напрямів соціально-економічної розбудови країни; стратегічного, а не одномоментного бачення результатів реформування в довгостроковій перспективі; комплексного, а не «клаптикового» часткового впровадження реформ. При цьому не слід забувати про те, що одним із головних пріоритетів щодо національної розбудови є пошук оптимальної та прийнятної для абсолютної більшості населення України моделі загальногромадянської ідентичності, що органічно поєднувала б громадянські та соціокультурні складові, враховувала соціокультурну, етнокультурну та мовну специфіку регіонів.

Отже, напрямом подальших досліджень є розробка концепції та заходів подальшої трансформації національної економіки, а також створення ефективного системи управління з урахуванням цільових орієнтирів інноваційності та соціалізації, необхідності забезпечення національної безпеки на основі загальнонаціонального консенсусу, врахування інтересів всіх регіонів України, різних соціальних верств та економічних можливостей і конкурентних переваг країни.

Список використаних джерел:

1. Абалкин Л. Эволюционная экономика в системе переосмысления базовых основ обществоведения / Л. Абалкин. – М. : Наука, 2000. – 222 с.
2. Ананьин А. Экономическая компаративистика и экономическая наука / А. Ананьин // Истоки. – 2004. – Вып. 5. – С. 53–68.
3. Базилевич В. Економічна теорія. Політекономія : [підручник] / В. Базилевич. – 7-ме вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2008. – 720 с.
4. Бальцеревич Л. Политические и экономические системы: проблемы соответствия и эффективности / Л. Бальцеревич. – М. : Наука, – 2002. – 182 с.
5. Bell D. Notes on the Post-Industrial Society / D. Bell // The Public Interest. – 1967. – № 7. – С. 102–118.
6. Бузгалин А. Теория социально-экономических трансформаций (Прошлое, настоящее и будущее экономики «реального социализма» в глобальном постиндустриальном мире) : [уч. для студ. эк. спец.] / А. Бузгалин, А. Колганов. – М. : ТЕИС, 2003. – 680 с.
7. Гелбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества / Дж.К. Гелбрейт. – М. : Прогресс, 1979. – 406 с.
8. Геєць В. Трансформація моделі економіки України: ідеологія, прогностика, перспективи / В. Геєць. – К. : Основи, 2001. – 497 с.
9. Ещенко П. Куда движется глобальная экономика в XXI веке? / П. Ещенко, А. Арсеев. – К. : Знання України, 2012. – 479 с.
10. Трансформаційна економіка : [навч. посіб.] / [В. Савчук, Ю. Зайцев, І. Малий та ін.] ; В. Савчук (ред.), Ю. Зайцев (ред.). – К. : КНЕУ, 2006. – 612 с.
11. Иноземцев В. На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия / В. Иноземцев. – М. : Экономика, 2003. – 776 с.
12. Леоненко П. Сучасні економічні системи : [навч. посіб.] / П. Леоненко, О. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 429 с.
13. Нельсон Р. Эволюционная теория экономических изменений / Р. Нельсон, С. Уинтер ; пер. с англ. – М. : Дело, 2002. – 536 с.
14. Аслунд А. Розбудова капіталізму: трансформація в країнах колишнього Радянського блоку / А. Аслунд. – К. : Основи, 2003. – 636 с.
15. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М. : АСТ, 1999. – 261 с.
16. Чухно А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 632 с.
17. Маевский В. Взаимоотношения эволюционной теории и ортодоксии / В. Маевский // Вопросы экономики. – 2003. – № 11. – С. 4–18.
18. Національна економіка : [навч. посіб.] / [А. Мельник, А. Васіна, Т. Желюк, Т. Попович]. – К. : Знання, 2011. – 463 с.
19. Яковец Ю. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю. Яковец. – М. : Экономика, 2011. – 382 с.
20. Бочан І. Системна трансформація економіки України та шляхи подолання кризових явищ : інституціональний підхід / І. Бочан // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29.
21. Поченчук Г. Закономірності трансформаційних процесів національної економіки / Г. Поченчук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет ; редкол.: В. Дерій (голов. ред.) та ін. – Т. 16. – № 1. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – С. 123–129. – ISSN 1993-0259.
22. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування : [монографія] / М. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
23. Гражевська Н. Економічні системи епохи глобальних змін / Н. Гражевська. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
24. Словник української мови : в 11 т. – Т. 3. / НАН України. – К. : Наукова думка, 1972. – С. 157.
25. McCord G.C. Development, Structure, and Transformation : Some Evidence on Comparative Economic Growth / G.C. McCord, J.D. Sachs // NBER Working Paper. – 2013. – № 19512. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nber.org/papers/w19512>.
26. Growth and Structural Transformation / [B. Herrendorf, R. Rogerson, B. Valentinyi] // NBER Working Paper. – 2013. – № 18996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2013/SPR/pdf/grog2.pdf>.
27. Єрмолаєв А. Україна в 2010 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : [монографія] / А. Єрмолаєв. – К. : НІСД, 2010. – 528 с.

Козьмук Н. І.

ГВУЗ Університет банківського дела;

Канцир І. А.

ОСП «Інститут інноваційного образования

Київського національного університета

строительства и архитектуры»

ТРАНСФОРМАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ И ВЫЗОВЫ ДЛЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Резюме

В статье исследованы теоретические вопросы экономической трансформации как непрерывного процесса видоизменений. Проанализированы состояние и перспективы развития экономической системы Украины. Обусловлена объективная необходимость трансформации национальной экономики как логическую последовательность перехода от экономически неэффективной административно-командной модели к сравнительно эффективной либерально-капиталистической социально-ориентированной рыночной модели экономической жизнедеятельности общества.

Ключевые слова: трансформация, экономическая трансформация, финансовая нестабильность, финансовый сектор, нормативно-законодательная база, экономический потенциал государства.

Kozmuk N. I.

State Higher Educational Institution "Banking University"

Kantsir I. A.

Institute of Innovative Education,

Kyiv National University of Construction and Architecture

**TRANSFORMATION PROCESSES AND CHALLENGES
FOR THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE****Summary**

The theoretical questions of economic transformation as a continuous process of modification are investigated. The state and prospects of development of the economic system of Ukraine are analysed. The objective necessity of transformation of the national economy as a logical sequence of transition from an economically inefficient administrative-command model to a relatively effective liberal-capitalist socially oriented market model of the economic life of society is determined.

Keywords: transformation, economic transformation, financial instability, financial sector, state economic potential.

УДК 334.723

Корнєєва Ю. В.

ДННУ «Академія фінансового управління»

ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено актуальним питанням розвитку механізмів залучення інвестиційних ресурсів у державному секторі. Окреслено характер впливу політики інституційних перетворень на інвестиційну діяльність. Виділено основні концептуальні напрями трактування категорії корпоратизації, яка у цьому дослідженні розглядається з погляду акумулювання джерел фінансування розвитку суб'єктів господарювання державного сектору. Підкреслено, що процес корпоратизації державних підприємств сприяє зниженню інформаційної асиметрії та є основою інноватизації економіки.

Ключові слова: корпоратизація, інвестиції, державне підприємство, державна корпорація.

Постановка проблеми. До ринкових механізмів стимулювання інвестиційної діяльності насамперед відносимо створення організаційно-правових рамок, що розширюють можливості для здійснення інвестицій. Корпоратизацію державних підприємств можна вважати основою інституційних перетворень у трансформаційних економіках, оскільки вважається, що в ринковій економіці корпорації є основною інституційною формою підприємництва. У світі простежується чітка тенденція до перетворення частини державних підприємств, що працюють в конкурентному сегменті ринку, в контрольовані державою акціонерні товариства. Головна мета таких трансформаційних процесів – підвищення ефективності управління компаніями з державною формою власності та залучення довгострокового інвестиційного капіталу. Незважаючи на проголошений курс щодо запровадження світових стандартів в управлінні державним сектором, що використовуються розвинутими країнами, Україна, як і раніше, стикається із серйозними проблемами під час реалізації передових стандартів корпоративного управління, а також у галузі поліпшення корпоративного управління державними підприємствами. Корпоратизація підприємств державного сектора дасть змогу підвищити ефективність управління державними фінансами у частині управління інвестиційною діяльністю. Використання передового досвіду розвинутих країн допоможе поліпшити систему управління державними підприємствами, що матиме позитивний ефект на економічне зростання у країні, сприятиме стійкості державних фінансів, поліп-

шенню інвестиційного клімату та залученню іноземних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження впливу іноземних інвестицій на економічне зростання, в аналізі міжнародної інвестиційної діяльності та дослідження міжнародного руху капіталу зробили фундаментальні роботи таких видатних учених, як: Дж. Кейнс, А. Маршалл, П. Самуельсон, Дж. Сміт, В. Шапіро, М. Фрідман, П. Кругман, М. Обстфельд та ін. Інституціональний підхід до аналізу іноземного інвестування розвивали О. Вільямсон, Д. Норт, Р. Нуреев та ін. Значну увагу у своїх дослідженнях проблематиці формування корпоративних структур та системи корпоративного управління приділяли Й. Шумпетер, Дж. Гелбрейт, М. Ширлі, М. Кляйн та ін. Аналізу окремих аспектів корпоратизації було присвячено роботи І. Ансоффа, Р. Бозека, Г. Бретона, С. Хант та Г. Шаттлуорта. Серед вітчизняних науковців, які займалися аналізом інвестиційних аспектів корпоратизації, слід виділити таких учених, як В. Геєць, Л. Федулова, В. Кубіков, О. Носова, О. Михайловська та ін. [1–12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Корпоратизація дає змогу залучити іноземних партнерів та сприяє розширенню економічного співробітництва завдяки розгалуженим корпоративним структурам. У контексті цього дослідження корпоратизація буде аналізуватися з погляду акумуляції джерел фінансування розвитку суб'єктів господарювання державного сектору. Корпоратизація державних підприємств може стати основою для залучення ПІІ, оскільки